

Wystąpienie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Warszawa, dnia 20 lipca 2004 r.

GI-DP-024/925/04

**Pan
Ryszard Kalisz
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

W związku z wpływającymi do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych pytaniami i skargami, w których sygnalizowana jest powszechnie stosowana – zarówno przez podmioty z sektora publicznego, jak i prywatnego – praktyka gromadzenia informacji o numerze PESEL w sposób naruszający zasadę adekwatności, o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości dodania – w drodze nowelizacji – w ustawie z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 87, poz. 960 ze zm.) przepisu określającego katalog podmiotów uprawnionych do uzyskania tego rodzaju informacji.

Do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych wpływają pisma i skargi, w których kwestionowane jest „nadużywanie” wykorzystywania w obrocie gospodarczym informacji o numerach PESEL w sytuacji, gdy informacje te podmiotom, które je gromadzą w rzeczywistości są zbędne. Praktyka przetwarzania (w tym gromadzenia, utrwalania, przechowywania i udostępniania) przez podmioty z sektora prywatnego informacji o numerach PESEL – w sytuacji, gdy dane te są zbędne dla celów prowadzonej przez nie działalności – staje się powszechna. Znamiennym przykładem obrazującym przedmiotowe zjawisko może być uzyskiwanie informacji o numerach PESEL przez wydawców czasopism ogłaszających na ich łamach wszelkiego rodzaju loterie, gry i konkursy, od osób, które biorą w nich udział. Sprzeciw osób zwracających się w tego rodzaju sprawach do Generalnego Inspektora budzi zwłaszcza komercyjne wykorzystywanie tych informacji przez podmioty prowadzące działalność marketingową. Ponadto, w treści korespondencji kierowanej do Generalnego Inspektora dotyczącej tej problematyki Skarżący wskazują na

niebezpieczeństwo wykorzystania tych danych, a także na naruszanie ich prywatności poprzez żądanie numerów PESEL zawierających ich daty urodzenia.

Zaznaczyć należy, że ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.) wymaga, aby przetwarzanie danych osobowych odbywało się zgodnie ze wskazanymi w jej przepisach zasadami, w tym z zasadą adekwatności, która wyrażona została w art. 26 ust. 1 pkt 3. W myśl tej zasady, zakres przetwarzanych, a więc również zbieranych i udostępnianych danych, powinien być adekwatny do celu ich przetwarzania. Adekwatność danych w stosunku do celu przetwarzania powinna być rozumiana jako równowaga pomiędzy zakresem ujawnianych informacji, a więc dobrem osoby, której dane dotyczą, a interesem administratora danych. Oznacza to, że administrator może żądać ujawnienia danych tylko w takim zakresie, jaki jest niezbędny do wypełnienia celu, w jakim dane są przez niego przetwarzane. Wymóg ten sprzeciwia się zatem zbieraniu wszelkich danych dla tego celu nieistotnych, jak również danych o większym, niż celem tym uzasadniony, stopniu szczegółowości. Pozyskiwanie i wykorzystywanie danych w zakresie, który nie znajduje uzasadnienia w rzeczywistym celu, dla którego są one przetwarzane skutkuje naruszeniem wspomnianej zasady.

Abstrahując od tego, iż zbieranie i niczym nie ograniczone wykorzystywanie informacji o numerze PESEL narusza zasadę adekwatności, to koliduje również z normami konstytucyjnymi gwarantującymi prawo do prywatności. Art. 51 Konstytucji RP stanowi bowiem, iż „Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby”. Również w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się, iż „ochrona życia prywatnego, gwarantowana konstytucyjnie co do zasady w art. 47, obejmuje sobą także autonomię informacyjną (art. 51 Konstytucji), oznaczającą prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji, jeżeli znajdują się w posiadaniu innych podmiotów (...)” (wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. K. 41/2002). Stosownie natomiast do art. 31 ust. 3 Konstytucji RP „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. Tymczasem niczym nie uzasadnione żądanie udostępniania numeru PESEL prowadzi do ujawniania zawartych w nim informacji ze sfery prywatnej, np. daty urodzenia.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Generalnego Inspektora wskazane byłoby wprowadzenie w polskim porządku prawnym przepisów, które określałyby krąg podmiotów uprawnionych do uzyskiwania informacji o numerze PESEL. Uzasadnione jest, aby przepisy te znajdowały się w akcie prawnym regulującym nadawanie tego numeru. Stanowiłyby one ograniczenie dla nieuzasadnionego jego wykorzystywania. Katalog, o którym wyżej mowa, powinien obejmować wyłącznie podmioty, którym informacje o numerze PESEL są niezbędne w związku z realizacją ich ustawowych zadań. O ile bowiem można zrozumieć żądanie przez organy publiczne podania numeru PESEL – organy te mają poza wszystkim możliwość sprawdzenia prawdziwości danych – to uzyskiwanie takich danych przez podmioty z sektora prywatnego jest o tyle nieuzasadnione, że nie mają one podstaw prawnych do ich weryfikacji.

Pragnę przy tym nadmienić, iż działania zmierzające do ustawowego ograniczenia kręgu podmiotów uprawnionych do wykorzystywania w związku z ich działalnością informacji stanowiącej odpowiednik polskiego numeru PESEL są podejmowane również w innych krajach europejskich. Przykładem mogą być Czechy, gdzie omawiane zagadnienie również pozostaje w kręgu zainteresowania czeskiego organu ochrony danych osobowych.

W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o rozważenie możliwości przygotowania stosownych zmian w przepisach ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych w zakresie postulowanym na wstępie niniejszego pisma.